

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Siivonen, Jenna; Ikonen, Hanna-Mari

Title: Epävarmuuden ja ennustamattomuuden kokemukset tekevät lastensaamisesta entistä kuormittavampaa

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Westermarck-seura, 2022

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Siivonen, J., & Ikonen, H.-M. (2022, 12.10.2022). Epävarmuuden ja ennustamattomuuden kokemukset tekevät lastensaamisesta entistä kuormittavampaa. Ilmiö. <https://ilmiomedia.fi/artikkelit/epavarmuuden-ja-ennustamattomuuden-kokemukset-tekevät-lastensaamisesta-entista-kuormittavampaa/>

Avainsanat: eriarvoisuus ilmastokriisi kapitalismi lapset lisääntyminen media parisuhde perhe politiikka sukupuoli syntyvyys talous tunteet työelämä yhteiskunta

Epävarmuuden ja ennustamattomuuden kokemukset tekevät lastensaamisesta entistä kuormittavampaa

Jenna Siivonen ja Hanna-Mari Ikonen – 12.10.2022

Syntyvyyden laskua pidetään julkisessa keskustelussa vakavana uhkana. Vastuu tilanteen korjaamisesta langetetaan yksilöille, erityisesti lisääntymisikäisiksi naisiksi tulkituille. Heihin kohdistuu tulevaisuuden ennakoinnin vaade, joka voi olla mahdottomuudessaan lähes lamauttavaa.

Lasten saamista pohtiva on nykyajassa uudenlaisten epävarmuuksien edessä. Milloin lapselle tulolle olisi otollinen aika koulutuksen,

kokonaisvaltaisesti elamaa muuttava luonne eivät ole uusia tai yllättäviä ilmiöitä. Väitämme kuitenkin, että ajassamme on jotain sellaista, mikä tekee epävarmuudesta erityisen kuormittavaa. Lisäksi tuomme esiin, miten syntyvyyttä koskeva keskustelu edelleen kiinnittyy erityisellä tavalla naisiin ja sysää marginaaliin sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen että maahanmuuttajien toimijuuden. Esitämme, että yksilöille on tarjolla ratkaisuksi lähinnä epävarmuuksien hallittavaksi ja eletäväksi tekemistä ennakoinnilla. Siksi ennakoinnin politiikka tarjoaa syntyvyyskeskustelun tulkitsemiseen tuoreita näkökulmia.

Syntyvyys oli historiallisen matala vuonna 2019

väestöennusteesta dramaattisin sanakääntein: ”Uusi väestöennuste julkistetaan tänään, eikä sitä ole koskaan ennen pelätty näin.” Keskustelu vähenevästä syntyvyydestä ja sen seurauksista oli kiivaimmillaan tämän väestöennusteen julkaisemisen jälkeen.

Syntyvyyden laskun syitä on mietitty paljon. **Väestöliitto on selvittänyt**, että ihmisten perheellistymissuunnitelmiin vaikuttavat hyvin monet asiat: henkilökohtainen työllisyystilanne ja siihen liittyvät epävarmuudet, sopivan kumppanin puute, muut mielenkiinnon kohteet elämässä, pidentyneet opinnot ja vanhemmuuden pitäminen liian vaativana. Ilmastohuolen vaikutusta lasten hankkimatta jättämiseen ei ole pystytty toistaiseksi juurikaan jäljittämään tutkimuksessa, vaikka julkisuudessa aihe on ollut näkyvästi esillä.

teknologiantuokinnusta edustavien **Vinanne Adamsin, Michèle Murphyn ja Adele E. Clarken** ennakkoinnin (*anticipation*) käsitettä. Adamsin, Murphyn ja Clarken mukaan ennakkoinnista on tullut yksilöiden elämää ohjaava normi ja ihanne. ”Kunnollinen” ihminen tekee parhaansa hallitakseen elämäänsä ei vain nykyhetkessä vaan ennen kaikkea tulevaisuuden huomioiden. Hän pyrkii parhaaseen mahdolliseen lopputulemaan, varautuu samalla pahimpaan ja toisaalta aavistaa myös tulevaisuudessa hämmöttävät mahdollisuudet ja on aina valmis tarttumaan niihin. Ennakointia voikin luonnehtia ”tulevaisuutta kohti elämiseksi”.

*”Kunnollinen” ihminen tekee
parhaansa hallitakseen
elämäänsä ei vain nykyhetkessä
vaan ennen kaikkea
tulevaisuuden huomioiden.*

Ennakoiva ihanneyksilö pyrkii varmuuteen, mutta kärsii samalla alati muuttuvien tulevaisuuden näkymien tuomasta epävarmuudesta. Tulevaisuuden täydellinen ennustaminen osoittautuu mahdottomaksi. Tämä tekee ennakkoinnista kuluttavaa ja tunnelatautunutta työtä. Adamsin, Murphyn ja Clarken mukaan tulevaisuuden samanaikainen väistämättömyys ja epävarmuus ilmeneekin usein toivon ja pelon yhteenkietoutumina, joilla on myös poliittista voimaa. Heidän mukaansa juuri ennakkoinnin velvollisuuteen liittyvä tunnelataus saa aikaan toimintaa nykyhetkessä. Tunteet kertovat, että tulevaisuudella on väliä.

Ennakoinnin ihanne kuuluu syntyvyyskeskustelussa

Tämä artikkeli perustuu keväällä 2022 julkaistuun [tutkimusartikkelimme](#), jossa olemme tarkastelleet vuoden 2019 väestöennusteen jälkeen julkaistua media-aineistoa. Rajasimme tutkimuksen Helsingin Sanomissa julkaistuun neljäänkymmeneenkuuteen kantaottavaan tekstiin eli kolumneihin, mielipidekirjoituksiin ja vieraskynäkirjoituksiin. Kantaottavat kirjoitukset ovat moniäänisiä, mutta ammentavat kulttuurisesti jaetuista syntyvyyteen liittyvistä arvoista, normeista ja käsityksistä.

Olemme jäljittäneet diskurssianalyttisesti, miten kantaottavissa kirjoituksissa tuotetaan ennakoinnista normatiivisesti oikea tapa suhtautua lastensaamiseen. Diskurssianalyysissa kielen käytäntöjen ajatellaan uusintavan ja ylläpitävän sosiaalisia identiteettejä, suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä mutta voivat myös muuttaa niitä. Kantaottavat kirjoitukset peilaavat yleisiä lastensaamisen normeja ja käsityksiä sekä voivat myös aktiivisesti ylläpitää tai toisaalta vastustaa niitä.

*Ennakointi kiinnittyy
tutkimissamme
mielipidekirjoituksissa esimerkiksi
järkevyyteen, hyveellisyyteen ja
hyväksyttävyyteen.*

Ennakoinnin ihanne näkyy syntyvyyttä koskevassa mielipidekirjoittelussa erityisesti ”synnytysikäisille” naisille asetetuissa odotuksissa ja vaatimuksissa. ”Syntyvyyskriisin” ikeessä lapsipäätöksiä tekeviltä odotetaan monenlaista varautumista ja optimoivaa laskelmointia suhteessa uraan, toimeentuloon, hedelmällisyyteen sekä itsen, mahdollisen lapsen ja parisuhteen hyvinvointiin. Myös vähenevän syntyvyyden haitat ja toisaalta ilmastokriisi pitäisi ottaa huomioon. Lasten saamista pohtiva on siis monien eri sosiaalisten normien ja ihanteiden ristivedossa.

*”Syntyvyyskriisin” ikeessä
lapsipäätöksiä tekeviltä odotetaan
monenlaista varautumista ja
optimoivaa laskelmointia
suhteessa uraan, toimeentuloon,*

Potentiaaliset äidit pätkätyömarkkinoiden armoilla

Juuri uraan ja toimeentuloon liittyvät kysymykset saavat syntyvyyskeskustelussa eniten palstatilaa. Lastensaamista harkitsevan odotetaan ottavan huomioon sen uravaikutukset ja toisaalta kykenevän ennakoimaan työllisyystilanteen vaikutus omaan ja lapsen toimeentuloon. Samalla työllisyyden ennakointiin on havaittu liittyvän aiempaa enemmän epävarmuutta. Entistä useamman nuoren aikuisen työura koostuu määräaikaista ja osa-aikaista työsuhteista. **Naisia on näissä epätyypillisissä työsuhteissa miehiä enemmän. Lisäksi psyykinen oireilu, kiireen tuntu, jaksamisongelmat ja huoli uupumisesta ovat naisilla yleisempiä kuin miehillä.**

Yhteiskuntatutkimuksessa onkin kiinnitetty huomiota siihen, miten nämä työmarkkinoiden ja laajemmin kapitalistisen tuotantotavan muutokset **synnyttävät epävarmuuden ja haurauden kokemuksia.**

Syntyvyyskeskustelussa tämä epävarmuus sukupuolittuu koskemaan erityisesti naisia, joiden on todettu lasten saamista pohdittaessa **kantavan miehiä enemmän huolta työllistymisestään.** Myös Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa pidetään itsestään selvänä, etteivät työnantajat ole halukkaita palkkaamaan vakituisiin työsuhteisiin nuoria naisia mahdollisten raskaudesta ja vanhemmuudesta koituvien kulujen takia. Lastensaamista määräaikaista työsuhteesta puolestaan kuvataan kirjoituksissa toistuvasti yksilölle riskialttiiksi ja uskallusta vaativaksi valinnaksi. Samalla työllisyystilanteen muutoksen ennakoimisen epäonnistumiseen liitetään häpeän ja syyllisyyden tunteita.

Valtion tasolla tulevaisuuden ennakointia ja vähenevään syntyvyyteen varautumista on työperäisen maahanmuuton ja maahanmuuttajien työllistymisen vahvistaminen. Maahanmuuttajat muotoutuvatkin syntyvyyttä koskevassa mielipidekirjoittelussa omaksi kategoriakseen, jota käsitellään pääasiassa väestönosana ja työvoimaresurssina. Aineistossa

kirjoituksissa ole esillä.

Paras mahdollinen parisuhde perheellistymisen perustana

Syntyvyyttä koskevassa mielipidekirjoittelussa myös parisuhde näyttäytyy ennakoinnin kenttänä. Miehistä kirjoittavat sekä miehet itse nimeävät lapsettomuuden syyksi työtilannetta useammin parisuhteen puutteen. Myös ennakoinnin velvollisuus näkyy miesten kohdalla aineistossa juuri parin etsinnästä kirjoitettaessa. Menneisyyden irtosuhteita, sitoutumattomuutta ja romanttisen rakkauten perään haikailua kadutaan.

Ennakoiva ihanneyksilö ymmärtää pyrkiä kohti lastensaamisen edellytyksiä mahdollisimman varhaisessa elämänvaiheessa.

Mielipidekirjoituksissa on myös lapsettomiin usein kohdistettavaa

Mielipidekirjoituksissa juuri heteroparisuhdetta pidetäänkin lastensaamisen itsestään selvänä kehyksenä.

Mielipidekirjoituksissa juuri heteroparisuhdetta pidetäänkin lastensaamisen itsestään selvänä kehyksenä. Yhdessä kirjoituksessa mainitaan itsellisten naisten mahdollisuus saada lapsia, mutta homosuhteista tai monisuhteisuudesta ei ole tarkastelemassamme aineistossa minkäänlaista mainintaa. Myös sukupuolen moninaisuus loistaa poissaolollaan; synnyttäjistä puhutaan aina naisina, vaikka todellisuudessa synnyttäjillä voi olla monenlaisia sukupuoli-identiteettejä, eikä esimerkiksi transsukupuolisten lastensaantimahdollisuuksista keskustella.

Koska ennakoinnin normiin kuuluu aina parhaan mahdollisen tavoittelu, ei millainen tahansa parisuhde riitä täyttämään ihannevanhemmuuden kriteerejä. Mielipidekirjoitusten joukossa onkin kannanottoja parien ja tulevien, potentiaalisten parien valmentamisesta ja kouluttamisesta parhaiksi mahdollisiksi, tunnetaitaviksi vanhemmiksi neuvolassa, maistraatissa, kirkossa tai jopa peruskoulussa. **Intensiivisen vanhemmuuden ideologiaa** mukaillen vanhemmuus nähdään asiantuntijatiedon kohteena, jonakin, joka vaatii valmentautumista.

Ennakoivat yksilöt syntyvyyskriisin ratkaisijoina

Tarpeesta syntyvyyden lisäämiseen ollaan Helsingin Sanomien kantaaottavissa kirjoituksissa lähes yksimielisiä, mutta valtion vaikuttamista syntyvyyteen pidetään ei-toivottavana ja jopa mahdottomana. Lasten saamiseen suhtaudutaan pääasiassa syvästi yksityisenä asiana. Valtion ja yksilön suhdetta määrittää yksilön valinnanvapaus, jolle poliittisten toimien tulee vain luoda tilaa. Tämän yksilökeskeisen lähestymistavan käänttöpuolena on kuitenkin vapauden mukanaan tuoma vastuu. Syntyvyyskriisi sysätään yksilöiden ratkaistavaksi.

Ennakointia pidetään tarkastelemissamme kirjoituksissa oletusarvoisena suhtautumisena lasten saamiseen. Kirjoitusten perusteella lasten saamista suunnittelevat pyrkivät ajoittamaan lasten saamisen parhaaseen mahdolliseen työtilanteeseen, hedelmällisyyden kannalta parhaaseen ikään ja ihanteelliseen parisuhdetilanteeseen.

Ennakoinnin tunnemaisemaan kuuluu usko hallintaan; ajatus siitä, että itsen, oman lapsen, parisuhteen ja samalla yhteiskunnan ja ilmastonkin kannalta parhaan mahdollisen valinnan tekeminen on mahdollista, jos vain hankimme tietoa, harkitsemme riskejä ja mahdollisuuksia sekä valmistaudumme tulevaan. Samalla varmoja vastauksia moniin lasten saamista ja sen ajoittamista ohjaaviin kysymyksiin ei ole. Alati muuttuvan tulevaisuuden täydellinen hallinta on lähtökohtaisesti mahdotonta, ja työn ja elämän epävarmuus tekee ennakoinnista yhä haastavamman ja tunnepitoisesti latautuneemman projektin. Elämisen ehdot näyttäytyvät epävarmoina ja ennustamattomina, vaikka huolet ja uhat eivät välttämättä kävisikään toteen.

Vaikka ennakoinnin kieli on syntyvyyskeskustelussa usein sukupuolineutraalia, koskevat monet lastensaamiseen liittyvät ennakoinnin alueet, kuten työllisyys, hedelmällisyys, parisuhde ja lapsen hyvinvoinnin turvaaminen tulkintamme mukaan erityisesti naisia. Siksi ajattelemmme syntyvyyskriisin ennakoinnin velvoitteen kiinnittyvän juuri naisiin, vaikka tätä ei tarkastelemissamme kantaaottavissa kirjoituksissa aina julkilausutusti ilmaistakaan.

Kohti moninaisempaa syntyvyyskeskustelua

Helsingin Sanomien kantaaottavat kirjoitukset vuoden 2018 lopulta vuoden 2019 loppupuolelle kommentoivat syntyvyyttä pääasiassa varsin kapeasta perheellistymiskäsityksestä katsoen. Samalla ne osallistuvat heteroydinperheen kulttuurisen normin tuottamiseen.

Yhteiskunnassa kuitenkin keskustellaan monivivahteisemmin kuin analysoimamme tekstit antavat ymmärtää. Perhe- ja läheissuhteita monipuolistavaa keskustelua käytiin esimerkiksi koronakriisin alkuvaiheessa roihahtaneessa keskustelussa siitä, ketkä lasketaan läheisiksi, joiden tapaamista pidetään perusteltuna pahassakin pandemiatilanteessa. **Sateenkaariperheitä** tai **yksinelämistä** koskevat tutkimukset tuovat esiin perhe- ja läheissuhteiden moninaisuutta. Näkisimme mieluusti näiden keskustelujen ja syntyvyyskeskustelun lähenevän toisiaan siten, että ennakkoinnin vaade ei kiinnittyisi niin velvoittavasti nuoriin naisiin kuin se nyt tulkintamme mukaan tekee. Tarvitaan työtä sen edistämiseksi, että perheenä nähtäisiin muutkin kuin heteroydinperhenormin mukaiset läheissuhteet.

verisukulaiset, mutta muutos on hidasta.

Perheen rajat ovat alkaneet liudentua kattamaan myös muita kumppanuksia kuin verisukulaiset, mutta muutos on hidasta. **Anna-Maija Castrén ja Riitta Högbäck** ovat ero- ja adoptioperheitä tutkiessaan todenneet, että kulttuurista tilaa laajennetulle perhekäsitykselle syntyy vaikeasti, koska monet tahot kyseenalaistavat sosiaalisen perheen riittävyttä. Adoptio- ja eroperheissäkin lasten katsotaan olevan oikeutettuja pitämään yllä suhdetta biologisiin sukulaisiin ja ”tuntemaan taustansa”. Biologista sukulaisuutta pidetään niin keskeisenä, ettei ”pelkille” sosiaalisille suhteille perustuvaa perhettä aina pidetä riittävänä. Jos läheisen tunnesiteen ja hoivasuhteen kautta muodostuva perhe olisi kulttuurisesti helposti ymmärrettävä ja tunnustettu ajatus, tällaisten siteiden luominen voisi riittää tulevaisuuden suunnitelmaksi. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi ystävyysuhteiden nostamista yhtä merkittäväksi suhteeksi parisuhteen rinnalle tai vanhemmuuden jakautumista useammalle kuin kahdelle henkilölle.

Perhekäsitykset ovat kuitenkin **historiallisesti rakentuneita** ja **jatkuvasti muuttuvia**. Siksi visioimme, että laajennetun perhekäsityksen ja kaikkea elävää kunnioittavan elämänasenteen myötä huoli syntyvyydestä asettuisi uuteen kehykseen, kenties hieman sen suuntaiseen kuin **Donna Harawayn** kumppanuusajattelussa. Syntyvyyden lisäämisen sijaan keskeisiä olisivat silloin elämää ylläpitävät suhteet myös muuhun eliökuntaan. Lemmikit käsitetäänkin usein perheenjäseniksi, mutta mitä jos laajentaisimme perheen, kumppanuuden ja huolenpidon koko elonkirjoon? Luonnon eliöiden näkeminen elinkumppaneina voisi olla omiaan estämään luontokatoa ja turvaamaan siten myös ihmislajin tulevaisuuden. Perhekäsityksen laajentuessa ja lisääntymisen merkityksen vähentyessä puristava vastuu kaiken tapahtuvan ennakoinnista ei kiinnittyisi sitkeimmin heihin, joilla on oletettavasti lisääntymiskykyinen keho.

Romansa/Unsplash, Chaney Zimmerman/Unsplash, Sindre Strøm/Pexels, Vidal Balielo Jr./Pexels, Mateus Campos Felipe/Unsplash ja Helena Lopes/Pexels.

[Jaa 24](#)[Share](#)[Twiittaa](#)

Kirjoittajat

JENNA SIIVONEN

Jenna Siivonen on Tampereen yliopistosta valmistunut yhteiskuntatieteiden maisteri, joka on käsitellyt sukupuolistunutta

HANNA-MARI IKONEN

Hanna-Mari Ikonen työskentelee sosiaalitieteiden yliopistonlehtorina Jyväskylän yliopistossa. Hänen tutkimusintresseihinsä kuuluu sukupuolistunut työelämä ja se, miten nykytyön ja -talouden vaatimukset leviävät laajalle elämään tuottaen epävarmuutta ja muita tunteita sekä eriarvoisuutta.

Kommentti: Noitavainot loivat pohjan kapitalismille

Kirjoittajalta [Olivia Maury](#) | 6.10.2021

Elokapinan aktio näyttää miten kuvat politisoivat uusilla tavoilla

Kirjoittajalta [Eeva Luhtakallio](#) | 8.10.2020

Mikä Ilmiö?

Ilmiö on sosiologinen media, joka popularisoi tutkimusta ja tarjoaa uusia tapoja ajatella yhteiskuntaa.

[Lue lisää.](#)

Avainsanat

---

aktivismi arki demokratia eläimet
ensitreffit alttarilla eriarvoisuus
ilmastonmuutos jäte kansalaisyhteiskunta
kansanterveys kapitalismi katsottua
kommentti korona koulu koulutus kulttuuri
kuluttaminen lapset lisääntyminen luokka
mielenterveys nuoret parisuhde perhe

yhteiskunta ympäristö

Tuoreimmat

Epävarmuuden ja ennustamattomuuden kokemukset tekevät lastensaamisesta entistä kuormittavampaa

12.10.2022

olevat joutuvat luopumaan yksityisyyden suojustaan digiasioinnissa

5.10.2022

Nuoret aikuiset vastustavat yhteiskunnan vaatimuksia arkipäiväisin keinoin

28.9.2022

Toimitus

toimitus@ilmiomedia.fi

Facebookissa

ISSN 2489-9402

Twitterissä

Instagramissa

LinkedInissä

Ilmiö - sosiologine

@IlmioMedia · 17t

""Syntyvyyskriisin" ikeessä laj odotetaan monenlaista varau laskelmointia suhteessa uraa hedelmällisyyteen sekä itsen, parisuhteen hyvinvointiin."

[#syntyvyys](#) [#lisääntyminen](#)